

WSTĘP

W czternastym numerze „Edukacji Muzycznej”, zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią, publikujemy wszystkie artykuły w dwóch wersjach językowych – polskiej i angielskiej. Tym samym rozpoczynamy nowy rozdział w historii naszego rocznika, którego głównym celem będzie zwiększenie zasięgu oddziaływania naszego czasopisma. Najważniejszym celem każdego naukowca jest, bowiem nie tylko przeprowadzenie i opublikowanie wyników badań, ale również wprowadzenie ich do międzynarodowego obiegu.

Zeszyt otwiera artykuł **Magdaleny Dziadek** zatytułowany *Warszawskie sezony Salomei Kruszelnickiej (1898–1902)*. Praca ta ukazuje działalność artystyczną wybitnej ukraińskiej śpiewaczki, w szerokim kontekście historycznym, narodowym, społecznym i kulturowym. Autorka tworzy przekonujący obraz warszawskiej sceny operowej na podstawie źródeł prasowych omawianego okresu. Takie podejście daje możliwość zrozumienia nie tylko ściśle profesjonalnych powodów sukcesów artystki, ale także pozwala dostrzec tło społeczno-kulturowe, poważne kolizje narodowe, jakie toczyły się pomiędzy patriotycznymi zwolennikami opery polskiej – i adeptami sceny włoskiej. Nie brak tu również wskazań dotyczących ukrytych motywów, którymi kierowali się recenzenci teatralni oraz opisów skutków kryzysu finansowego, zmian kierownictwa teatru operowego, jak również typowej dla każdego zespołu teatralnego, rywalizacji primadonn.

Kolejny artykuł pt. *Literatura i literaci w życiu i twórczości Stanisława Moniuszki*, wyszedł spod pióra **Anny Wypych-Gawrońskiej**. Praca dotyczy związków muzyki i literatury. Autorka koncentruje swoją uwagę na warstwie słownej pieśni i utworów dramatyczno-muzycznych skomponowanych przez „ojca polskiej opery narodowej”. Główne wnioski zawarte w pracy wywodzi z analizy korespondencji Moniuszki, który często poruszał w niej problemy dotyczące swojej twórczości. W podsumowaniu pracy prezentowane są argumenty przemawiające za tym, że twórczość Moniuszki ma znaczenie nie tylko dla rozwoju muzyki, ale przyczynia się również do wzbogacenia polskiej kultury literackiej.

Inspiracją dla **Agnieszki Zwierzyckiej** do napisania artykułu zatytułowanego *Goplana Władysława Żeleńskiego. Kilka uwag o stylu opery*, była nowa inscenizacja tego dzieła pod batutą Grzegorza Nowaka w reżyserii Janusza Wiśniewskiego, wystawiana w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie 21 października 2016 roku. Niemal po siedemdziesięcioletniej nieobecności na scenie, dzieło Żeleńskiego, tym razem zostało przyjęte z ogromnym uznaniem przez światową krytykę i uhonorowane w następnym roku statuetką *International Opera Awards*, w kategorii „dzieło na nowo odkryte”. Wydarzenie to stało się pretekstem do krótkiego omówie-

nia literatury przedmiotu, jaka ukazała się na temat twórczości i recepcji dorobku Żeleńskiego, a także zainspirowało Autorkę do uzupełnienia informacji dotyczących warsztatu kompozytorskiego zastosowanego przez Żeleńskiego w *Goplanie*.

Maciej Kołodziejcki w tekście pt. *Zdolności muzyczne ustabilizowane a gotowość do improwizacji harmoniczej i rytmicznej u osób dorosłych w badaniach transwersalnych*, prezentuje wyniki swoich dociekań naukowych, będących rezultatem badań własnych, przeprowadzonych na reprezentatywnej grupie 869. studentów, kierunku pedagogika z różnych ośrodków akademickich w Polsce. W celu rozwiązania głównej problematyki pracy – zostały wykorzystane testy Edwina Eliasa Gordona.

Następny tekst pt. *Topoi umuzychnione. Przegląd koncepcji toposu w muzyce*, którego Autor **Michał Soltysik** przedstawia różne ujęcia *topoi* w sztuce muzycznej, w kolejnych okresach historycznych. W pracy omówione zostało również pojmowanie toposu we współczesnej myśli, która dostarcza licznych przykładów oscylujących między muzykologią, literaturoznawstwem a filozofią. Według autora taki stan rzeczy sugeruje, że w przyszłości pojmowanie toposu będzie się wiązało z perspektywą transkulturową, która wydaje się odpowiednim paradygmatem badawczym wobec zachodzących w kulturze europejskiej procesów, takich jak globalizacja i orientalizacja.

Dalej **Joanna Kołodziejka** w artykule zatytułowanym *Analiza materii fonicznej wybranych słuchowisk Andrzeja Waligórskiego*, koncentruje się na szczególnym zjawisku współczesnej kultury muzycznej, jakim jest element muzyczny słuchowiska radiowego. Na przykładzie twórczości Andrzeja Waligórskiego – legendy Polskiego Radia, autorka analizuje materię foniczną artystycznych form radiowych powstałych we wrocławskiej rozgłośni, które dotychczas nie zostały zbadane pod tym kontem.

Do tej pory nieomawianą w piśmiennictwie muzykologicznym tematykę porusza **Maryla Renat**, w artykule zatytułowanym *Rękopisy utworów skrzypcowych Marcelego Popławskiego ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie*. Praca przedstawia 22. kompozycje, które w większości nie były publikowane a zachowały się jedynie w manuskryptach. Autorka analizuje formę muzyczną tych utworów oraz charakteryzuje zastosowane w nich techniki kompozytorskie. Omawia również stronę wyrazową oraz porusza kwestie związane ze specyfiką gry skrzypcowej. Artykuł ten jest pokłosiem *IV Międzynarodowej konferencji naukowej „Twórczość i kultura muzyczna krajów słowiańskich”*, której ostatnia edycja miała miejsce 24 listopada 2018 r. w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym w Częstochowie.

Kolejny artykuł autobiograficzny **Marcina Tadeusza Łukaszewskiego** pt. *O własnej twórczości kompozytorskiej o tematyce pasyjnej. Inspiracje, teksty, technika kompozytorska, język muzyczny* jest przykładem autorefleksji i stanowi źródło poznania intencji estetycznych kompozytora. Znajdziemy w nim precyzyjne wyjaśnienia dotyczące wszystkich elementów związanych z tworzeniem

utworów religijnych, do których należą m.in. źródła inspiracji, wybór tematu i środków wyrazu oraz wykonanie dzieła.

Elżbieta Rosińska w pracy pt. *Giovanni Gagliardi – wirtuoz i wizjoner akordeonu*, przedstawia sylwetkę mało w Polsce znanego kompozytora, akordeonisty i modernizatora tego instrumentu, który dzięki zaproponowanym ulepszeniom rozwinął możliwości techniczne akordeonu i tym samym przyczynił się do rozwoju akordeonistyki.

Kolejny tekst autorstwa **Daniela Lisa**, zatytułowany *Władysław Andriejewicz Zołotariow (1942–1975) – zarys biografii*, poświęcony jest rosyjskiemu kompozytorowi i bajaniście – twórcy dzieł, które chętnie wykonywane są przez współczesnych akordeonistów. Autor pracy szkicuje interesującą opowieść, w znacznej części odnoszącą się do skomplikowanej osobowości twórcy a czyni to na podstawie korespondencji i dzienników Zołotariowa, których fragmenty przytacza w swoim artykule. Warto dodać, że nie tylko w polskiej literaturze muzykologicznej brakuje omówienia dorobku tego zasłużonego dla rozwoju akordeonistyki kompozytora.

Beata Urbanowicz przedstawia działalność Tadeusza Wawrzynowicza – wybitnego pedagoga szkół muzycznych, organizatora życia muzycznego oraz popularyzatora muzyki związanego z Częstochową. W pracy zatytułowanej *Tadeusz Wawrzynowicz (1905–1985) – muzyk i pedagog*, autorka podaje szereg uporządkowanych chronologicznie informacji o placówkach muzycznych Częstochowy, do których powstania i rozkwitu przyczynił się Wawrzynowicz, stojący na czele szkół muzycznych przez 26 lat. W czasie wojny uczestniczył w tajnym nauczaniu, zaś po wojnie współtworzył orkiestrę symfoniczną oraz Instytut Muzyczny, który stał się początkiem późniejszych szkół muzycznych. Artykuł korzysta z cennych materiałów źródłowych przekazanych autorce opracowania przez Wandę Malko – również wybitną postać życia muzycznego Częstochowy, autorkę artykułów prasowych oraz monografii poświęconych tematowi życia muzycznego i szkolnictwa muzycznego w tym mieście.

Olha Kuznetsova w pracy pt. *Twórczość Mykoły Łysenki w dorobku wykonawczym i publicystycznym Galiny Lewickiej*, nie tylko wymienia liczne osiągnięcia wybitnej ukraińskiej pianistki w zakresie wykonywania utworów fortepianowych Łysenki, ale również podejmuje próbę określenia udziału Lewickiej w propagowaniu wiedzy na temat najwybitniejszego ukraińskiego kompozytora przełomu XIX i XX wieku.

Marta Popowska – redaktor zeszytu